

**Dit examen bestaat uit 37 vragen.
Voor elk vraagnummer is aangegeven hoeveel
punten met een goed antwoord behaald kunnen
worden.**

Als bij een vraag een verklaring of uitleg
gevraagd wordt, worden aan het antwoord
geen punten toegekend als deze verklaring of
uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen,
voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld twee redenen worden
gevraagd en je geeft meer dan twee redenen,
worden alleen de eerste twee in de
beoordeling meegeteld.

Opgave 1 Positie van gehandicapten op de arbeidsmarkt

tekst 1

POSITIE GEHANDICAPTEN WEINIG ROOSKLEURIG

Afhankelijk van de manier waarop handicaps gemeten worden, telt Nederland tussen de 550.000 en 750.000 mensen met ernstige lichamelijke beperkingen. Hiervan wonen er 400.000–600.000 zelfstandig. Door de florierende economie hebben de meeste Nederlanders hun inkomen zien stijgen tussen 1983 en 1995. Deze ontwikkeling is echter voorbijgegaan aan

5 gehandicapten.
„Mensen met beperkingen profiteren niet van de toenemende welvaart in Nederland. Hun arbeidsintegratie verloopt moeizaam en hun woningen zijn vaak onvoldoende aangepast aan hun beperkingen”. Dat stelt het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) in de 'Rapportage gehandicapten 1997', die op verzoek van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is

10 opgesteld.
Financiële positie.

Het besteedbare inkomen van mensen met beperkingen is gemiddeld 19% lager dan het inkomen van een huishouden zonder beperkingen. Mensen met een handicap hebben bovendien extra kosten als gevolg van hun ziekte of beperking.

15 **Werk.**

Van de mensen met ernstige beperkingen werkt circa éénderde. Ter vergelijking: van de personen zonder handicap werkt driekwart. In Nederland zijn ongeveer 250.000 mensen met lichamelijke beperkingen die arbeid zouden kunnen verrichten. Een groot deel van hen kan echter alleen aan de slag als het werk of de arbeidsplaats wordt aangepast.

bron: Nieuwsbrief met feiten en cijfers over het Openbaar Bestuur van 27 april 1998

Ondanks het feit dat Nederland een verzorgingsstaat is, geeft het rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau een weinig rooskleurig beeld van de positie van gehandicapten in onze samenleving.

2p 1 Op grond van welk kenmerk van de verzorgingsstaat kun je pleiten voor verbetering van de positie van gehandicapten?

Licht je antwoord toe met een citaat uit tekst 1.

De meerderheid van de gehandicapten heeft geen betaald werk. Dit betekent dat ze niet zelfstandig in hun levensonderhoud kunnen voorzien.

3p 2 Noem naast economische zelfstandigheid nog drie redenen waarom het hebben van betaald werk ook voor gehandicapten van belang is.

1p 3 Hoe noemen we deze functies van arbeid?

Er zijn verschillende voorbeelden bekend waaruit blijkt dat toepassingen van de informatietechnologie de positie van de gehandicapte op de arbeidsmarkt kan verbeteren.

2p 4 Leg uit op welke manier toepassingen van de informatietechnologie de positie van de lichamenlijk gehandicapte op de arbeidsmarkt kunnen verbeteren.

De overheid heeft in het sociaal-economisch verkeer onder andere de rol van werkgever en de rol van regelgever. Als werkgever en als regelgever kan de overheid maatregelen nemen om de positie van gehandicapten op de arbeidsmarkt te verbeteren.

2p 5 Noem vanuit de rol van werkgever en vanuit de rol van regelgever een maatregel waarmee de overheid de positie van gehandicapten op de arbeidsmarkt kan verbeteren.

Opgave 2 Etnische groepen in Nederland

tekst 2

Chinese school koestert eigen taal en cultuur

Geruisloos zijn ze geïntegreerd in de Nederlandse samenleving. Chinezen worden zelfs niet als minderheid beschouwd. Toch wordt er binnen deze gemeenschap veel waarde gehecht aan het instandhouden van taal en cultuur. Daarom sturen veel ouders hun kinderen zaterdag naar de Chinese school in Hengelo.

Zo'n 120 kinderen volgen op zaterdag hun wekelijkse lessen. De leerlingen worden zodanig klaargestoomd dat ze tweetalig de school verlaten. Niet alleen prettig voor henzelf maar vooral voor Nederland, zo redeneert de school. Directeur Woo noemt graag als voorbeeld de leerling, die na de Chinese school een opleiding tot elektrotechnisch ingenieur aan de Universiteit Twente volgde en vervolgens een Philips-divisie aan de hand nam om de Chinese markt te verkennen. De school heeft ook nog een ander doel: de leerlingen kunnen blijven communiceren met hun (groot-)ouders die meestal in Azië zijn geboren. Er ontstaat geen generatiekloof en dat komt het gezin ten goede, zo wordt geredeneerd.

Ying Zhang (16) blijft het liefst zo lang mogelijk op de Chinese school, ook al neemt het huiswerk op haar middelbare school, de Grundel in Hengelo, steeds meer toe. Ze vindt het niet erg om naast de vijf dagen doordeweeks ook nog een extra dag naar de aparte Chinese school te gaan.

„Of het zwaar is? Het valt eigenlijk erg mee. Ik zie het als iets extra's. Doordeweeks een les Duits, in het weekend Chinees. Hier ontmoet ik mijn Chinese vrienden, doordeweeks trek ik met Nederlanders op”.

naar: Tubantia van 16 januari 1999

2p **6** De Chinezen in de Nederlandse samenleving vormen een aparte etnische groep. Noem twee kenmerken van een etnische groep die van toepassing zijn op de Chinezen in tekst 2.

3p **7** Volgens tekst 2 zijn de Chinezen geïntegreerd in de Nederlandse samenleving. Het begrip integratie heeft verschillende betekenissen. Deze betekenissen komen overeen met verschillende samenlevingsmodellen. Met welk samenlevingsmodel komt de betekenis van integratie overeen in tekst 2? Licht je antwoord toe.

4p **8** Geef aan dat in tekst 2 sprake is van zowel de maatschappelijke als van de culturele positieverwerving door de Chinezen.

De Chinese bevolkingsgroep is relatief klein in Nederland. (35.000 in 1997; bron: Van der Werf, S., Allochtonen, een inleiding in de multiculturele samenleving, 1998). Het aantal Chinezen neemt onder andere toe door het overkomen van een huwelijkspartner. Sommige politici willen de toelating van migranten sterk beperken door bijvoorbeeld gezinshereniging en het overkomen van huwelijkspartners te verbieden. De uitgangspunten van het Nederlandse vreemdelingenbeleid zijn echter mede gebaseerd op internationale verdragen.

2p **9** Noem een internationaal verdrag waardoor Nederland dergelijke maatregelen *niet* kan nemen.

In 1996 kregen 8.806 mensen die een asielaanvraag hebben ingediend, de Vluchtelingenstatus, 7.384 kregen een Vergunning tot verblijf. En 7.400 personen een Voorwaardelijke vergunning tot verblijf.

- 2p **10** Welk voordeel heeft een vreemdeling met de Vluchtelingenstatus boven de andere twee verblijfsvergunningen?

In 1996 werden 51.686 mensen afgewezen. (bron: Ministerie van Justitie, afdeling voorlichting.)

- 2p **11** Noem een reden waarom deze mensen werden afgewezen.

Mede door de toename van het aantal asielaanvragen, maakt de overheid de toelating van vreemdelingen tot Nederland steeds moeilijker.

- 3p **12** Noem drie verschillende redenen waarom de overheid heeft gekozen voor het steeds restrictiever maken van het toelatingsbeleid.

tekst 3

Handen aan het bed zelden allochtoon

Er dreigt zo'n groot personeelsgebrek in de verpleging en verzorging dat een uitzendbureau in Oosterhout wil gaan zoeken in het buitenland. Nederlandse allochtonen zouden uitkomst kunnen bieden, maar de werving verloopt moeizaam. (...) Surinamers en Antillianen doen wel behoorlijk mee. De Turkse en Marokkaanse gemeenschappen blijven achter. Bij de laagst betaalde functies zie je wel wat meer allochtonen dan bij de betere baantjes. Aan het bed zie je bijna geen allochtonen.

bron: Tubantia van 12 maart 1998

Er werken weinig allochtonen in de verpleging en de verzorging. Verklaringen daarvoor kunnen te maken hebben met positieverwerving en positietoewijzing van allochtonen.

- 4p **13** Geef een voorbeeld van positieverwerving en een voorbeeld van positietoewijzing, die het geringe aantal allochtonen in de verpleging en de verzorging kunnen verklaren.

De in tekst 3 genoemde bevolkingsgroepen kennen hun eigen migratiegeschiedenis.

- 4p **14** In welke periode kwam de eerste grote groep Surinamers naar Nederland en wanneer kwamen Turken voor het eerst naar Nederland?
Noem van elke groep ook de reden van hun migratie.

Deze verschillen in migratiegeschiedenis hadden invloed op het migrantenbeleid van de overheid. Met de komst van de grote groep Surinamers veranderde het migrantenbeleid van de overheid.

- 2p **15** Wat houdt deze verandering in migrantenbeleid in en geef een verklaring voor deze verandering in beleid.

Opgave 3 Mensen in de WAO

In het najaar van 1998 leefde de discussie over de toename van het aantal arbeidsongeschikten in Nederland weer op. Het tweede paarse kabinet besloot in januari 1999 het beleid rond de WAO aan te scherpen. De bedoeling daarvan was het aantal WAO'ers, dat was opgelopen tot tegen de 900 duizend, terug te dringen. De toename zou vooral veroorzaakt zijn door de instroom van mensen met psychische problemen.

Het relaas van een vrouw in de WAO:

tekst 4

Bejaardenhulp en werkster (45)

Wietske van Ginkel uit Gorredijk:
'Vanaf mijn vijftiende, toen ik van school kwam, heb ik gewerkt. Eerst in de huishouding, later als hulp bij bejaarden en als interieurverzorger. Twee jaar geleden kreeg ik gezondheidsklachten. Een zenuw in mijn polsgewricht raakte klem, daarna ging het steeds slechter. Er volgde een operatie, maar de kwaal verergerde. Je probeert door te gaan, maar kracht in mijn hand heb ik niet meer.'
'Mijn lichaam kan eigenlijk niets meer. Ik kan geen kraan meer opendraaien. Het feit dat je niet meer meedoet, was eigenlijk nog de grootste emotionele klap. Ik had nooit gedacht dat ik in de WAO terecht zou komen. Werk was mijn lust en mijn leven.'
'De uitvoeringsinstantie Cadans heeft me voor 100 procent afgekeurd. In augustus van dit jaar komt er nog een herkeuring, maar ik kan echt niets meer. De spierziekte is doorgetrokken naar mijn schouders en heupen. Vroeger borduurde ik veel, schilderde ik, deed ik aan houtbewerking. Dat kan allemaal niet meer.'
'De recente discussie over de WAO maakt me treurig. Je voelt je de gebeten hond. Je wordt gezien als een parasiet van de maatschappij.'

Zo'n benadering hebben we niet verdiend. Niemand vraagt erom ziek te worden en de WAO in te gaan. WAO'ers zitten in het verdomhoekje en de discussie duwt ze er nog verder in. Dat we van buiten aangevallen worden, maakt me steeds bozer.'
'Er zullen echt wel WAO'ers zijn die de kantjes eraf lopen, maar het gros is echt ziek. Daarom stuit het me tegen de borst dat werkgevers zo geringschattend oordelen over de WAO'ers. Het zou beter zijn als ze wat meer zouden doen aan de verbetering van de werkomstandigheden. Maar daarvoor is geen geld', zeggen ze.
'Ik heb nog twee studerende kinderen thuis van vijftien en zestien jaar. We moeten daarvoor een eigen bijdrage betalen. Verder hebben we extra kosten voor medicijnen en thuishulp. Mijn ziekte maakt het nodig dat in huis een stabiele temperatuur is, anders verkramp ik. Daardoor hebben we een extra hoge gasrekening. Mijn motto was 'altijd doorgaan'. Daarom is het frustrerend dat je niks meer kunt doen. Andere ouders dollen met hun kinderen. Dat wil ik ook. Alleen mijn lichaam kan het niet meer.'

bron: de Volkskrant van 16 januari 1999

- De stijging van het aantal WAO'ers wordt gezien als een knelpunt van de verzorgingsstaat.
- 2p **16** Welke discussies over de verzorgingsstaat roept de stijging van het aantal WAO'ers op? Noem twee voorbeelden van dergelijke discussies.
- De WAO is een sociale verzekering
- 2p **17** Noem een overeenkomst en een verschil tussen een sociale verzekering en een sociale voorziening.
- 1p **18** Noem het belangrijkste voorbeeld van een sociale voorziening.
- In tekst 4 is het arbeidsethos van deze vrouw te herkennen.
- 2p **19** Welk arbeidsethos herken je in de uitspraken van deze vrouw? Licht je antwoord toe met een citaat uit tekst 4.

Werkgevers en werknemers hebben zowel conflicterende als gemeenschappelijke belangen. Deze komen ook tot uiting rondom de uitvoering van de Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering.

- 4p **20** Geef een mogelijke belangentegenstelling tussen werkgevers en werknemers over de uitvoering van de WAO.
Licht beide standpunten toe.

Het tweede paarse kabinet bestaat onder andere uit bewindslieden van de PvdA en de VVD. De opvattingen over de beheersbaarheid van de WAO lopen bij deze partijen uiteen. Toch wil het kabinet het bestaande beleid rond de WAO aanscherpen.

- 2p **21** Leg uit welk verschil van mening over de aanscherping van de WAO je kunt verwachten op basis van de uitgangspunten van de PvdA en de VVD.

De vrouw uit tekst 4 is onder andere bejaardenhulp geweest.
Volgens de beroepsprestigeladder van Sixma en Ultee (bron: Ultee e.a., Sociologie, 1996) heeft dit beroep een relatief lage maatschappelijke status. Het beroep heeft een waardering van 33.2 op een schaal van 0 – 100. Ter vergelijking met de status van andere beroepen, zie onderstaande tabel.

tabel 1

rechter	88.3
huisarts	85.3
directeur van een handelsonderneming	78.4
architect	70.1
leraar op een lagere school	59.2
secretaresse	49.2
boswachter	39.3
bejaardenverzorgster	33.2
metselaar	27.2
magazijnbediende	18.9
glazenwasser	14.8

bron: naar de Nederlandse beroepsprestigeladder in 1982, uit Ultee e.a., Sociologie, 1996

- 3p **22** Vind jij dat het beroep van bejaardenhulp een lage of een hoge status zou moeten hebben? Betrek in je argumentatie drie factoren die invloed hebben op de (maatschappelijke) waardering van werk.

„Hoe sterk het verband is tussen iemands plaats op de maatschappelijke ladder en zijn beroep blijkt uit de in het dagelijks leven zo vaak gestelde vraag: 'Wat doe je?' Deze vraag is erg vaag, maar eenieder begrijpt dat ze slaat op het beroep dat iemand uitoefent. Van dit gegeven hebben sociologen gebruik gemaakt om intragenerationele en om intergenerationele mobiliteit vast te stellen.” (bron: Ultee, 1996)

Om de intragenerationele en om de intergenerationele mobiliteit vast te stellen, hebben sociologen in een enquête onder de beroepsbevolking van een land personen gevraagd naar een aantal gegevens.

- 2p **23** Over welke gegevens moeten sociologen beschikken om de intragenerationele en om de intergenerationele mobiliteit van personen vast te stellen?

Opgave 4 Staking in het onderwijs

tekst 5

'Staking onrechtmatig' Onderwijsbond niet bang dat rechter haar terugfluit

Door Edwin Kreulen

AMSTERDAM – De voorgenomen staking in het onderwijs op 16 december is mogelijk onrechtmatig. De organisator, de Algemene Onderwijsbond (AOB), riskeert volgens deskundigen dat de rechter de staking afblaast. De bond zelf is daar niet bang

5 voor.

Vorige week zaten de onderwijsbonden voor het eerst aan tafel met minister Hermans. De bonden willen 6,5 procent loonsverhoging volgend jaar, Hermans wil niet verder gaan dan 2,25 procent over anderhalf jaar en eenmalig 0,2 procent.

10 Direct na de bijeenkomst kondigden AOB en AbvaKabo aan te gaan staken op woensdag 16 december.

bron: Trouw van 1 december 1998

In tekst 5 wordt de vraag gesteld of de rechter de onderwijsstaking van 16 december zal verbieden.

3p **24** Welke drie toetsingsnormen zal de rechter gebruiken om te bepalen of de staking wel of niet geoorloofd is?

Uiteindelijk is er een akkoord gesloten met de minister over een loonsverhoging van 2,5%. Tijdens en na afloop van de acties rondom een nieuwe CAO krijgen de onderwijsbonden er nieuwe leden bij. Het feit dat de bonden met de acties voor loonsverhoging opkomen voor een collectief belang van het onderwijspersoneel is een reden om lid van één van deze bonden te worden.

3p **25** Noem twee andere collectieve belangen waar een vakbond voor opkomt en noem tevens het belangrijkste voorbeeld van individuele belangenbehartiging door de vakbond.

Opgave 5 Ritzen, minister van Onderwijs

In het tweede kabinet – Kok keerde de heer Ritzen niet terug als minister van Onderwijs. Van 1989 tot 1998 bekleedde deze PvdA-er de hoogste post op het departement van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Reeds vier maanden na zijn afscheid van de Nederlandse politiek publiceerde hij een boek: 'De Minister. Een handboek'.

In dit 'handboek voor komende bewindslieden' worden verschillende onderwerpen belicht: het optreden in het parlement, de omgang met de eigen partij, de rol van de minister in de ministerraad en het leiden van het departement van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

- 2p **26** Welke formele taken heeft een minister nog meer naast het leiden van een departement? Noem er twee.

Ritzen was minister van Onderwijs en Wetenschappen. In het algemeen heeft de PvdA een voorkeur om de bewindslieden voor onderwijs te leveren. Het voeren van onderwijsbeleid past goed binnen de sociaal-democratische traditie. In het negentiende jaarboek voor het democratisch socialisme 'Om de kwaliteit van het onderwijs' (1999) stond daarover het volgende: 'Per slot van rekening heeft onderwijs in de Nederlandse sociaal-democratie sinds de oprichting van de SDAP altijd een centrale plaats toebedeeld gekregen'.

- 2p **27** Welke twee uitgangspunten van de sociaal-democratische visie verklaren de grote betrokkenheid van de PvdA met het onderwijs?

In zijn boek beschrijft Ritzen uitvoerig de rol van de massamedia in de politiek.

tekst 6

Zoals wanneer Ritzen schrijft over de televisiedemocratie waarin het degelijke politieke handwerk onderbelicht blijft en onbenulligheden worden opgeblazen tot belangrijke incidenten. Journalisten worden daarbij geholpen door de 'publiciteitsdarlings' in de Tweede Kamer. 'Met pijn in het hart zie je, hoe het Kamerlid dat zijn wetgevende arbeid én het optreden in het land goed doet, het in de fractie tegen hen aflegt.'

bron: het Onderwijsblad 28, 14 november 1998

- 2p **28** De massamedia vervullen verschillende functies in het proces van politieke besluitvorming. Welke functie van de massamedia wordt volgens Ritzen *niet* goed vervuld? Licht het antwoord toe.

In tekst 6 wordt gesproken over de wetgevende arbeid van het Kamerlid. Kamerleden hebben zowel formele als informele middelen om hun parlementair werk te verrichten.

- 2p **29** Welke formele middelen hebben Kamerleden om hun wetgevende arbeid te verrichten? Noem er twee.

- 1p **30** Van welk informeel middel maken Kamerleden volgens tekst 6 ook gebruik?

Ritzen is in zijn boek ook kritisch over de rol van ambtenaren op zijn ministerie. Hij verwijt ambtenaren dat ze proberen 'mee te beslissen over de toekomstige ontwikkelingen van de samenleving', liever dan zich bezig te houden met het behoorlijk verzorgen van het uitvoerende werk.

- 4p **31** Welke invloed van ambtenaren op het beleid kun je afleiden uit de uitspraak van Ritzen en op welke machtsbronnen is die invloed gebaseerd? Noem er twee.

Voor of tegen rekeningrijden?

Om de files in de spits te bestrijden, wil de regering op de huidige snelwegen rond Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam een kordon van elektrische tolpoorten aanleggen. Op doordeweekse dagen moeten automobilisten dan tijdens de ochtendspits tol betalen. Het volle tarief bedraagt f 7,- per passage. De regering meent dat rekeningrijden de files met 30 tot 40 procent zal verminderen. De verwachting is dat mensen meer buiten de spits en meer per openbaar vervoer zullen reizen.

bron: <http://www.anwb.nl>

figuur 1

ANWB-sticker zit minister dwars

Van onze verslaggever
DEN HAAG

CDA-parlementariër Leers gaat er een op zijn bumper plakken. VVD'er Hofstra zou eigenlijk wel willen, maar krijgt dan politieke problemen. 'Het regeerakkoord hé.' En
5 ANWB-lid Netelenbos, PvdA-minister van Verkeer en Waterstaat, hoeft niet eens te denken. 'Natuurlijk niet' zegt ze. De sticker 'Stop rekeningrijden' komt niet op haar dienstauto. De ANWB gaat onder al haar 3,5
10 miljoen leden stickers verspreiden die oproepen tegen het rekeningrijden. De ANWB wil dat het rekeningrijden alsnog wordt geschrapt. Het is een afspraak die Paars II in het regeerakkoord heeft gemaakt en waarvoor
15 een grote Kamermeerderheid bestaat. Over enkele maanden neemt de Kamer een definitief besluit en tot op dit moment is van de grote partijen alleen het CDA tegen. Maar de ANWB zegt dat zeker 75 procent van haar
20 3,5 miljoen leden en zelfs driekwart van alle Nederlanders tegen is, en wil dat de Kamer daar naar luistert. In het spoor van de vereniging hebben gisteren ook de werkgeversorganisaties VNO-NCW en MKB-
25 Nederland nog eens verklaard tegen te zijn. Bedrijven, gemeenten en provincies worden door de ANWB de komende maanden aangespoord zich eveneens kritisch uit te laten over het voornemen. Volgens de ANWB heeft
30 de automobilist geen alternatieven.

Directeur Nouwen: 'De automobilist komt niet onder rekeningrijden uit. Kiezen voor het openbaar vervoer heeft weinig zin, want dat zit in de spits vol. Volgens Nouwen is de
35 automobilist in de Randstad jaarlijks tweeduizend gulden kwijt aan rekeningrijden. 'Dat is dus betaald in de file staan'. Minister Netelenbos heeft weinig goede woorden voor de actie. Ze vindt het 'jammer'
40 dat de vereniging probeert de politiek onder druk te zetten. De argumenten die de ANWB gebruikt 'kloppen niet' zegt ze. Zoals de tweeduizend gulden. Volgens Netelenbos is de automobilist die elke dag door de
45 vermaledijde poortjes gaat slechts duizend gulden per jaar kwijt. Een groot deel krijgt hij terug via belastingmaatregelen. De manier waarop de organisatie haar eisen naar voren brengt deugt ook niet, vindt Netelenbos. 'Als je de Nederlander vraagt of hij belasting wil betalen, zegt hij natuurlijk nee.' Beticht ze
50 Nouwen en zijn ANWB van demagogie? 'Ja', klinkt het voluit. Is ze niet bang dat de Kamer zwichet onder druk van een zo grote en
55 belangrijke lobby? 'Het regeerakkoord is een stevig anker zou ik zeggen. Laat mij nou maar eens bewijzen dat het lukt. Dan kunnen we verder praten. Er zijn nu eenmaal geen eenvoudige oplossingen voor
60 dit probleem.'

bron: de Volkskrant van 20 januari 1999

In de tekst 7 staan namen van belangenorganisaties en politieke partijen. Belangenorganisaties hebben een andere rol in het politieke besluitvormingsproces dan politieke partijen.

- 4p **32** Welke twee verschillen bestaan er tussen belangenorganisaties en politieke partijen in hun rol in het politieke besluitvormingsproces?

Rekeningrijden is een maatregel om het fileprobleem – vooral in de Randstad – op te lossen. Zowel het fileprobleem als het rekeningrijden is een politiek probleem. Ze staan op de politieke agenda.

- 2p **33** Toon met twee citaten uit tekst 7 aan dat het rekeningrijden op de politieke agenda staat.

De politieke besluitvorming over het rekeningrijden kun je beschrijven met behulp van het systeemmodel van het politieke proces.

- 2p **34** In welke fase van het systeemmodel bevindt zich de besluitvorming over het rekeningrijden volgens tekst 7?

Licht je antwoord toe.

- 2p **35** Waaraan ontleent het kabinet zijn macht bij het kunnen invoeren van rekeningrijden? Noem twee machtsbronnen.

Mede door druk van de ANWB heeft de minister de behandeling van het wetsontwerp over het rekeningrijden uitgesteld en wil eerst een proef met rekeningrijden houden in een stad in de Randstad. Pas als dit een succes wordt, wil de bewindsvrouw het systeem van elektronische tolheffing ook op de snelwegen bij de andere grote steden invoeren. Er zijn verschillende oorzaken die het succes van de ANWB in haar actie tegen het rekeningrijden kunnen verklaren. Deze zijn:

- de eigen machtsmiddelen;
- de verhoudingen binnen de belangengroep;
- de maatschappelijke omgeving van de belangengroep.

3p **36** Geef bij elke oorzaak een voorbeeld dat betrekking heeft op het succes van deze actie van de ANWB.

Stel dat het parlement in een latere fase alsnog besluit het rekeningrijden in te voeren en dat de ANWB haar leden dan oproept de rekening niet te betalen.

2p **37** Is er sprake van burgerlijke ongehoorzaamheid indien automobilisten weigeren te betalen voor het rekeningrijden?
Licht je antwoord toe.

Einde